

Antwoordkernen bij Eureka 4mavo / staatsinrichting

Antwoordkernen zijn vrijwel nooit volledige zinnen. Antwoordkernen geven alleen aan, wat er beslist in het antwoord moet staan.

De bedoeling is, dat je eerst zelf de antwoorden vindt/bedenkt. Daarna maak je er zelf goede *eigen zinnen* van. Pas achteraf controleer je, of je antwoord goed is. Vaak is het geen kwestie van goed of fout, maar van volledig of niet volledig.

Wat zijn de regels voor het maken en nakijken van opdrachten:

Indelen

1. **Voor** in het schrift komen de aantekeningen te staan en ook de uitwerkingen
2. **Achterin** het schrift komen de opdrachten te staan

Opgaven:

3. Alle opdrachten moeten gemaakt worden. De antwoorden moeten in **HELE** zinnen uitgeschreven worden.
4. Je slaat steeds een regel over tussen de opdrachten.
5. Alle antwoorden moeten nagekeken worden:

- a. Is een antwoord goed, dan zet je met **RODE** pen een voor de kantlijn.
- b. Is een antwoord fout en je snapt *waarom* je antwoord fout is verbeter je met **RODE** pen.
- c. Is een antwoord fout en je snapt *niet* waarom je antwoord fout is dan zet je met **RODE** pen een **?** voor de kantlijn. Dat moet je dus vragen in de les.

Soms komt er bij de antwoordkernen **xxx**: dat betekent: zo'n antwoord moet je helemaal zelf bedenken. Vaak gaat het dan om een eigen mening, of een eigen voorbeeld: zoiets kunnen we natuurlijk niet voor je bedenken.

→ betekent: de opdracht is geen vraag. Je moet alleen de opdracht lezen. De vraag komt dan daarna: zie bij opdracht 8 →; de vraag staat bij 8.1.

..... betekent, dat wat op de stippelijntjes moet, overgenomen moet worden uit het boek.

1 Staatsinrichting van Nederland: inleiding

1. politiek = bestuur en verdeling v.d. macht
2. discontinuïteit
  - 2.1. continuïteit
  - 2.2. van Republiek veranderd in Monarchie
  - 2.3. familie Oranje(-Nassau)
3. xxxx
  - 3.1. xxx
  - 3.2. xxx
4. staatsvorm = uiterlijk/buitenkant: is er een gekroond staatshoofd ja/nee?
Regeringsvorm = inhoud/binnenkant: wie heeft/hebben de macht?

- 4.1. autocratische Monarchie
- autocratische Republiek
- aristocratische M
- aristocratische R
- timocratische M
- timocratische R
- democratische M
- democratische R

4.2.

- 🚩 koning van België
- 🚩 keizer van Japan
- 🚩 prins van .....
- 🚩 (groot-)hertog van.....
- 🚩 sultan van.....
- 🚩 emir van .....

5. soevereiniteit is hoogste macht

5.1. 1. soevereiniteit van het volk 2. soevereiniteit van een staat

5.2. **indirecte** democratie: burgers kiezen eerst vertegenwoordigers (parlement) en die controleren het bestuur

5.3. staatssoevereiniteit is dat een staat geen hogere macht boven zich heeft

5.4. aan de ene kant wel, want Nederland is een onafhankelijk land, aan de andere kant niet, want Nederland heeft vrijwillig macht afgestaan aan hogere organen als de EU, de NAVO en de VN

6.

rechtsstaat	dictatuur
1 bestuurders en rechters ook onderworpen aan de wet	1. dictator boven de wet
2 vrije toegang tot de rechter/rechtsmiddelen	2. geen rechtsmiddelen
3 onafhankelijke rechters	3. geen onafhankelijke rechters

6.1. Noord-Korea, Myanmar, Zimbabwe, ...

7.

- 🚩 Politie treedt huis binnen zonder huiszoekingsbevel (D)
- 🚩 De school stapt naar de rechter als de staatssecretaris voor onderwijs de school een boete oplegt voor het geven van onvoldoende lessen (R)
- 🚩 Een verdachte van een misdrijf gaat in hoger beroep tegen het vonnis van de rechtbank (R)

- ✚ De regering eist dat de rechter de doodstraf geeft aan een politieke gevangene (D)
- ✚ Het staatshoofd ontslaat een rechter die vonnissen velt waarmee de ministers het niet eens zijn (D)
- ✚ Een minister van financiën wordt veroordeeld door de rechter wegens het verzwijgen van inkomsten op haar belastingbiljet. (R)

8. →

8.1.

- Mohammed Bouyeri, de moordenaar van Theo van Gogh (F)
- terroristische organisatie (C)
- In hoger beroep vrijgesproken (F)
- Hofstadgroep (C)

hoger beroep

xxx

2 De overwinning van het parlementaire stelsel (1795-1848)

9. beide **Republiek**

9.1. oude republiek: regenten de baas (adellijke en rijke burgers). Nieuwe republiek: het volk (=de Mannen)

10. →

10.1. verkiezingen door alle mannen boven een bepaalde leeftijd

10.2. geen vrouwen bijvoorbeeld. En geen aanhangers van Oranje. Of geen uitkeringstrekkers

10.3. Van der Capellen maakt geen enkel onderscheid tussen burgers

10.4. volkssoevereiniteit

11. 4 en 5

1. De *wetgevende macht* kwam bij een '*vertegenwoordigend lichaam*'. Het bestond uit *twee kamers*. De eerste kamer ontwierp de wetten en diende deze in; de tweede kamer had daarop een vetorecht.
2. *Verkiezingen* voor het Vertegenwoordigend Lichaam vonden getrap (*indirect*) plaats. Kiezers werden *politiek 'gescreend'*: er was bijvoorbeeld geen plaats voor orangisten (aanhangers van de familie Oranje) en aristocraten (adel).
3. Het vertegenwoordigend lichaam koos een *Uitvoerend Bewind* van *5 directeuren* en *8 agenten* (ministers).
4. Alle heerlijke rechten (adellijke grondbezitters), tienden (kerkelijke belastingen) werden afgeschaft. Ook gildenlidmaatschap (voor officiële ambachtslieden) en poorterschap (voor officiële burgers van een stad) werden opgeheven. Iedereen was *gelijk voor de wet*.
5. Er kwam *vrijheid van drukpers* en *vrijheid van godsdienst*.

- 11.1. uitvoerend bewind gekozen door vertegenwoordigend lichaam; vertegenwoordigend lichaam maakt de wetten
12. Bataafse republiek/patriotten door Frankrijk gesteund
Lodewijk Napoleon door napoleon Bonaparte koning van Holland gemaakt
nederlaag van Napoleon (slag bij Leipzig 1813)
- 12.1. Franse vlag
- 12.2. ongeschreven: alleen beeld, geen tekst
- 12.3. autoritaire politiek van Willem I
13. kleding drukt majesteit / superioriteit uit
14. →

1795

1815

<ol style="list-style-type: none"> 1. De wetgevende macht kwam bij een 'vertegenwoordigend lichaam'. Het bestond uit twee kamers. De eerste kamer ontwierp de wetten en diende deze in; de tweede kamer had daarop een vetorecht. 2. Verkiezingen voor het Vertegenwoordigend Lichaam vonden getrap (indirect) plaats. Kiezers werden politiek 'gescreend': er was bijvoorbeeld geen plaats voor orangisten (aanhangers van de familie Oranje) en aristocraten (adel). 3. Het vertegenwoordigend lichaam koos een Uitvoerend Bewind van 5 directeuren en 8 agenten (ministers). 4. Alle heerlijke rechten (adellijke grondbezitters), tienden (kerkelijke belastingen) werden afgeschaft. Ook gildenlidmaatschap (voor officiële ambachtslieden) en poorterschap (voor officiële burgers van een stad) werden opgeheven. Iedereen was gelijk voor de wet. 5. Er kwam vrijheid van drukpers en vrijheid van godsdienst. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het tweekamerstelsel wordt gehandhaafd. • De Tweede Kamer had het recht van initiatief, dat wil zeggen het recht om wetsvoorstellen te maken en in te dienen. De Tweede Kamer moest ook over wetsvoorstellen stemmen. Maar de koning kon de Tweede Kamer omzeilen door te regeren per Koninklijk Besluit. Zo'n besluit stond niet ter discussie. • De Tweede Kamer werd indirect gekozen door de provinciale besturen. De Eerste Kamer bestond uit door de koning benoemde leden; • De koning diende zich aan de grondwet te houden, daarmee was een constitutionele monarchie ontstaan; • De rechten van de Nederlandse burger werden in de grondwet vastgelegd.
--	---

- 14.1. koninklijk besluit. Eerste kamer door koning benoemd
- 14.2. tweekamerstelsel; grondwet boven staatshoofd; grondrechten vastgelegd
15. kleine rol staat; economie bepaald door vrije markt
- 15.1 volksvertegenwoordiging hoogste macht; koning en ministers ondergeschikt
- 15.2. Thorbecke
- 15.3. 1848
16. 1. constitutionele monarchie: koning (monarch) moet zich aan grondwet (constitutie) houden; 2. parlementair stelsel: het parlement (de volksvertegenwoordiging heeft de hoogste macht.

17. kiesrecht alleen bij rijke mannen (censuskiesrecht)

18.

- Ministeriële verantwoordelijkheid = minister verantwoording afleggen aan parlement
- Koninklijke onschendbaarheid = koning politiek niet ter verantwoording te roepen
- Indirecte verkiezing = via een omweg; A kiest eerst B; B kiest daarna C: C is indirect door A gekozen
- Rechtstreekse verkiezing = zonder omweg: A kiest C meteen
- Openbaarheid van vergaderingen = toegankelijk voor burgers en media
- Ontbinding van de kamers = ontslag kamers door koning, maar wel nieuwe verkiezingen verplicht
- Amendement = wijzigingsvoorstel
- Interpellatie = mondeling ondervragen van minister door kamers
- Budget = vaststellen begroting en rekening
- Recht van enquête = gerechtelijk onderzoek door kamers zelf (niet door rechtbank)
- Begroting = schatting inkomsten/uitgaven komend jaar
- Klassieke grondrechten = rechten van de burgers

19. Klassieke grondrechten

19.1.

- invoering van het **recht van amendement voor de Tweede Kamer**
- invoering van het **recht van interpellatie**
- de **Tweede Kamer** krijgt het recht onderzoek te (laten) doen (**enquêterecht**)
- beide Kamers krijgen **inlichtingenrecht** (recht op informatie)
- de **begroting** wordt niet meer tweejaarlijks maar **jaarlijks vastgesteld (budgetrecht)**. Ook hier amendementrecht!

19.2. als koning niet ter verantwoording is te roepen, dan moeten anderen (ministers) verantwoordelijk zijn.

20. zelf wetsvoorstellen indienen

20.1 volgorde: eerst 2-de kamer dan 1-ste kamer. Als 1-ste kamer iets indient, dan heeft de 2-de kamer er niet over kunnen beslissen.

20.2 Amendement = wijziging. Als 1-ste kamer iets wijzigt, heeft 2-de kamer er niet over kunnen beslissen.

20.3 vetorecht

21. xxx

21.1 xxx

21.2 beschermen burgers tegen de macht van overheid; geven burgers garantie op recht

21.3 xxx

21.4 liberalen: toen voor rijke, succesvolle, mannen. Sociale grondrechten eerder voor grote massa van (armere) burgers

22. regering = KONING + KABINET (=ministers en staatssecretarissen)

22.1. parlement = TWEEDE + EERSTE KAMER

23. wel: macht van parlement. Niet: nog geen kiesrecht voor alle burgers.

3 Nederland wordt een parlementaire democratie (1848-1919)

Opgaven bij hoofdstuk 3.1 en 3.2.

24 door klassieke grondrechten

24.1 oorzaakvraag = waardoor (verklarende vraag)

24.2 hogere burgerij. Dat is de sociale laag van vooral ondernemers, doktoren, advocaten, notarissen en wetenschappers

24.3. achtbare economische ontwikkeling: geen machtige hogere burgerij

25. 25 t/m 25.3.

Liberalen	Socialisten	Christelijk-socialen	feministen
Adam Smith	Karl Marx	Leo XIII	Elizabeth Cady Stanton
Wealth of Nations	Communistisch Manifest	Rerum Novarum	Declaration of sentiments
Hogere burgerij	Arbeiders	Middenstand / boeren	Opgeleide vrouwen

26. 26 t/m 26.2

	Liberalen	Socialisten	Christelijk-socialen
Rol staat	Klein	Groot	middelmatig
doel	Kapitalisme	Socialisme	Evenwicht kapitaal en arbeid
Middel	Vrije concurrentie	Klassenstrijd	overleg

26.3 te weinig vrijheid voor het individu (de enkele burger) / te veel macht aan staat/overheid

26.4 geen gelijkheid tussen burgers: verschil rijk-arm blijft

26.5 gaan niet uit van Bijbel, denken dat mensen zelf hun lot kunnen bepalen

27. 27 t/m 27.1

Staatsrechtelijke gelijkheid	Actief kiesrecht Passief kiesrecht	<i>Actief</i> is mogen kiezen <i>Passief</i> is gekozen kunnen worden
Juridische gelijkheid	Handelingsbekwaamheid	Gehuwde vrouwen mogen financiële contracten tekenen
Gelijke onderwijskansen	Toegang tot elke opleiding	Niet alleen 'vrouwenopleidingen'
Toegang tot de arbeidsmarkt	Betaalde arbeid	Niet alleen vrijwilligerswerk

27.2. Voor mannen gelden andere / vrijere normen (met name op seksueel gebied) dan voor vrouwen

Opdrachten bij hoofdstuk 3.3, 3.4 en 3.5

28.

	Naam partij voluit en met afkorting	Leiders in Nederland	Sociale laag	Doel
Marxisme	1. SDAP: Sociaal-Democratische Arbeiders-Partij	Troelstra	Arbeiders	socialisme
Christelijk-socialen	1 ARP: Anti-Revolutionaire Partij 2 CHU: Christelijk-Historische Unie 3 RKSP: Rooms-Katholieke Staats-Partij	1 Abraham Kuyper 2 De Savornin Lohman 3 Schaepman	Midden-stand	Evenwicht tussen kapitaal en arbeid / arm en rijk
liberalen	1 Liberale Unie	Thorbecke	Hogere burgerij	Kapitalisme en parlementaire rechtsstaat

29. 1. Vrije Vrouwen Vereniging; 2. Vereniging voor Vrouwenkiesrecht

29.1. 1870-1920: strijd van vrouwen voor kiesrecht, arbeid en onderwijs

30. schoolstrijd - kiesrechtstrijd – sociale vraagstuk

31. onderwijs
kiesrecht
verdeling van de welvaart

31.1.

kwestie	voor	tegen
1 schoolstrijd	Bijzonder onderwijs	Alleen openbaar onderwijs
2 kiesrechtstrijd	Algemeen kiesrecht	Census / seksistisch kiesrecht
3 sociale vraagstuk	Gelijkheid / opheffing arm-rijk	(grote) verschillen in welvaart

31.2.

	Kwestie 1	Kwestie 2	Kwestie 3
liberalen	Alleen Openbaar onderwijs	Censuskiesrecht	Markt maakt verschillen
christelijk-socialen	Ook Bijzonder onderwijs	Uitbreiding kiesrecht	Verschillen minder groot maken (nivellering)
socialisten	Alleen openbaar onderwijs	Algemeen kiesrecht	socialisme
feministen	Openbaar onderwijs, ook voor meisjes	Algemeen kiesrecht = ook voor vrouwen	Recht op betaald werk voor vrouwen

- 32. verzoening tussen de politieke stromingen
  - 32.1. kiesrechtkwesie en schoolstrijd
  - 32.2. sociale wetten met een christelijk karakter
  - 32.3. compromis = schikking = water bij de wijn doen = allemaal wat toegeven
  - 32.4. algemeen kiesrecht en sociale wetgeving
  - 32.5. sociale wetten in plaats van gelijkheid (socialisme) / kapitalisme accepteren, maar met 'menschelijk gezicht'
  - 32.6. algemeen kiesrecht (vooral voor vrouwen)

- 33. →
  - 33.1. sluit een particuliere verzekering (particulier)
  - 33.2. laat de staat verzekering invoeren (staat)
  - 33.3. neem het initiatief tot de oprichting van een collectief verzekeringsfonds (coöperatie)

- 34. strijden voor gelijke rechten en gelijke kansen

- 35.
  - 1. gereformeerde kleine luyden
  - 2. Rooms-katholieken
  - 3. Arbeiders
  - 4. Vrouwen
  - 35.1.
    - 1. bijzonder onderwijs (protestants!) en sociale wetten
    - 2. bijzonder onderwijs (katholiek!) en sociale wetten
    - 3. betere woon- en werkomstandigheden
    - 4. vrouwenkiesrecht; recht op betaalde arbeid; toegang voor meisjes/vrouwen tot alle vormen van onderwijs

- 36. verzuiling = opdeling van samenleving in afgescheiden leefgroepen
  - 36.1. gevolg
  - 36.2. eisen zijn gericht op eigen groep; eenheid in de strijd leidt tot eigen cultuur

3.6. De grondwetsherziening van 1917

- 37. actief = naar de stembus gaan / kiezen; passief = jezelf op verkiezingslijst zetten / gekozen kunnen worden
  - 37.1 1917: mannen actief en passief; vrouwen passief 1919: vrouwen ook actief

- 38. voordeel district: nauwere band kiezer-gekozene; nadeel district: alleen gunstig voor grote partijen / partijen met geconcentreerde aanhang
  - 38.1. **fout in boek: voordeel en nadeel van stelsel van evenredige vertegenwoordiging**
 Voordeel evenredig: ook kleinere partijen / democratischer; nadeel: band tussen kiezer en gekozone minder hecht / programma en partij staan centraal

- 38.2. partij C krijgt bij districtenstelsel helemaal geen zetels, maar heeft wel 22% van de stemmen partij A en B krijgen bij evenredige vertegenwoordiging evenveel zetels, maar partij B heeft meer stemmen dan partij A
- 38.3. xxx

Hoofdstuk 4

Opdrachten bij hoofdstuk 4.1

39.

• Informatie	ontbinding Tweede kamer
• Opstellen kandidatenlijst	opstellen kandidatenlijst
• Beëdiging kabinet	verkiezingscampagnes
• Verkiezingscampagne	verkiezingsdag
• Ontbinding Tweede Kamer	advies vragen aan fractievoorzitters
• Vertrouwensvraag	informatie
• Advies vragen aan fractievoorzitters	beëdiging kabinet
• Verkiezingsdag	vertrouwensvraag

40. →

40.1. samenwerking tussen politieke partijen / fracties

40.2. CDA-PvdA-SP = 99

CDA-VVD-PvdA = 96

CDA-SP-VVD = 88

CDA-PvdA-PVV: 83

CDA-PvdA-GroenLinks = 81

PvdA-SP-VVD = 80

CDA-PvdA-CU = 80

40.3. CDA-VVD-CU (CU= Christen Unie)

40.4. SP- PVV- CU- (partij voor de dieren)

40.5. PvdA-CDA-VVD

41. vertrouwensvraag = steun vragen aan tweede kamer. Als die niet steunt, kan het kabinet niet regeren, want Tweede Kamer beslist

Opdrachten bij hoofdstuk 4.2.

42. scheiding van bestuur in drie onafhankelijke machten: Wetgevend-Uitvoerend-Rechterlijk

42.1. geen gekozen uitvoerende macht ($\neq$ UM)

Geen juryrechtspraak ($\neq$ RM)

Wetgevende macht bij parlement en regering ($\neq$ WM)

- 42.2. monarchie met erfopvolging (erfelijk koningschap / staatshoofd)
- 43. 0 minister neemt initiatief
  - 1 Minister laat ambtenaren uitwerken
  - 2 Minister brengt in kabinet: kabinetsstandpunt
  - 3 Kabinet vraagt advies aan Raad van State
  - 4 Overleg in vaste commissie Tweede Kamer
  - 5 Besluitvorming Tweede Kamer
  - 6 Overleg in vaste commissie Eerste Kamer
  - 7 Besluitvorming Eerste Kamer
  - 8 Handtekening koningin – handtekening verantwoordelijke minister – publicatie in Staatsblad door minister van Justitie
- 43.1. 0 minister ziet ervan af: Kamer kan met initiatiefwet komen
  - 1. uitwerking mislukt: afblazen of veranderen/
  - 2. kabinet wordt het niet eens: afblazen, veranderen, kabinetscrisis
  - 3. negatief advies raad van state: negeren of veranderen
  - 4 overleg loopt stroef / stuk; terug naar af; of: amendementen door kamer ingediend, maar minister wil die amendementen niet, terug naar af of kabinetscrisis
  - 5 kamer keurt goed/af, eventueel met amendementen
  - 6 zie 4, maar geen amendementen
  - 7 zie 5, maar geen amendementen
  - 8 geen handtekeningen, dat zou ondemocratisch zijn, maar anders kabinetscrisis
- 43.2. initiatiefwet
- 43.4. anders wijzigen wat Tweede Kamer al heeft goedgekeurd
- 43.5. Parlementaire democratie: volksvertegenwoordiging heeft de hoogste macht, want vertegenwoordigt het volk

Opdrachten bij hoofdstuk 5

- 44. publiek recht en burgerlijk recht
  - 44.1. publiek: tussen burgers en overheid; burgerlijk: tussen burgers onderling
  - 44.2. Wetboek van Strafrecht en Burgerlijk Wetboek
- 45. deze zaken gaan overheid niet aan: privé
  - 45.1. burgers mogen geen eigen rechter spelen waar het gaat om misdrijven: anders geweldsspiraal
- 46. →
  - 46.1. rechter(s): om uitspraak te doen; advocaat van eiser; advocaat van gedaagsde
- 47. →

47.1. rechter: om vonnis te vellen; officier van justitie namens de staat / om strafeis voor te stellen; advocaat van verdachte

48 →

49 →

50. laatste beroep

51. klachten van burgers over optreden overheid behandelen

51.1. ombudsman: geen bindende uitspraak = advies / niet rechtsgeldig

Opdrachten bij hoofdstuk 6

52. Nederland heeft verdragen gesloten

53. xxx

54. klassieke grondrechten: persoonlijke rechten/ vrijheden

55. xxx

56. xxx

57. t/m 57.1.

Wetgevende macht	Uitvoerende macht	Rechterlijke macht
EUROPESE PARLEMENT	EUROPESE COMMISSIE	EUROPEES HOF VAN JUSTITIE
Straatsburg /Brussel	Brussel	Luxemburg

57.2. nationale belangentegenstellingen / geen supranationaal beslissingsrecht = ieder land kan uiteindelijk veto uitspreken

57.3. 27: opzoeken

57.4. Turkije; Kroatië, Bosnië-Herzegovina, Macedonië, Servië (?), Moldavië (?), Oekraïne (?)

58. volksuitspraak (dus geen verkiezing over personen, maar mening over zaken)

58.1. Europese Grondwet

59. xxx